

### מבוא 3

#### פרק ראשון: אלימות במשפחה 4

- א. מסגרת נורמטיבית : ..... 4
- ב. סוגי אלימות : ..... 5
- ג. אלימות נפשית בזירה העולמית - צרפת ובריטניה : ..... 6

#### פרק שני: גישור בצל אלימות במשפחה 7

- א. הגישור ויתרונותיו : ..... 7
- ג. החסמים - חוסר התאמה של הליך הגישור לאלימות במשפחה : ..... 9
- ד. גישור במשפחה - למה כן? ..... 12
- ה. שיקולים נוספים : ..... 13

#### פרק שלישי: בוררות במשפחה 14

- א. בוררות לעומת גישור – על קצה המזלג : ..... 14
- ב. בוררות בצל אלימות במשפחה : ..... 14
- ג. שיקול דעת לבית המשפט בבוררות : ..... 15

#### פרק רביעי: ניתוח סוגיות העלולות להופיע בהליכי גישור במשפחה ופתרונות אפשריים 16

- א. בעיית הפיקוח והבקרה : ..... 16
- ב. השפעה שלילית של עורכי הדין על הליך הגישור : ..... 17
- ג. אלימות חוזרת : ..... 17

#### פרק חמישי: סיכום 18

## מבוא

תופעת האלימות במשפחה מוכרת בישראל כבעיה חברתית הדורשת מתן מענה יום יומי מצד אנשי מקצוע במגוון תחומים כגון: רשויות החוק, רפואה, רווחה וכו'. על פי דו"ח שהכין ויצו לקראת יום המאבק באלימות כלפי נשים נמצא כי בכל רבע שעה מוגשת למשטרה תלונה על אלימות בתוך המשפחה: 97 תלונות ביום בשנת 2015, לעומת 60 תלונות בשנת 2014.<sup>1</sup> לתופעה מימדים רחבים דבר המצביע על קיפאון מתמשך בניסיון לצמצום התופעה. לאור האמור, נדרשת אחריות מערכתית לטיפול במקרי אלימות במשפחה בשל קשיי ההתמודדות.

במסגרת מחקרי חברתי לנתח היבטים שונים של השימוש בהליך הגישור כדרך ליישוב חילוקי דעות וסכסוכים ואת התאמתו לסכסוכים במשפחה המבוססים על אלימות, וזאת כדי להבין לעומק האם ישנה התאמה בין הליך הגישור לבין סכסוכים במשפחה. שאלות רבות בנוגע להתאמה בין גישור לבין סכסוכי אלימות נשארו ללא מתן הכרעה, אך סבורני כי השיח ובחינת השיקולים העיקריים בעניין יתרום לעליית המודעות וצמצום הפערים המשפטיים והחברתיים בעתיד. בימינו, הגישור הינו דרך מקובלת וידועה לפתרון ויישוב סכסוכים בענייני משפחה, ותיקים רבים מופנים ע"י בית המשפט כדי להקל על העומס בבית המשפט. לצד זאת, אין להמעיט מחשיבותו של הגישור והתרומה העוצמתית שלו למסגרת המשפחתית. השיטה האלטרנטיבית תורמת לשמירת מערכת היחסים המשפחתית החשובה מכל, לעומת הליך שיפוטי שבו בני המשפחה הופכים לצדדים נצים. הגישור מחזק את הקשר על ידי שיח משותף ואילו השיפוטי מחזק את היריבות והשנאה.

ניתן לומר כי הליך הגישור ומאפייניו הופכים לרלוונטיים בעיקר בסכסוכים בין בני משפחה, אך לעומת זאת כלל לא רלוונטיים בסכסוכים על רקע של אלימות. לפיכך, אם בני זוג מבקשים להתגרש הם יופנו להליך גישור, אולם אם האישה תטען שבעלה מכה אותה הסכסוך יידון בין כותלי בית המשפט. אך מה המצב אם האישה אינה חושפת את פרצופו האמתי של הגבר? מכאן נובע שקורבנות אלימות במשפחה יופנו להליך גישור בשל הפחד מלחשוף את האמת הכואבת - חששות אלה הולכת בד בבד עם המציאות עימם חיות בבית. בכך "קופא" מצבן ואף מחמיר. ההבנה שלתופעת האלימות במשפחה השלכות רבות על מרחב הפעולה, האנטומיה, הרצון החופשי וכו' מלמדת על החשיבות להכשיר אנשי משפט, ומגשרים להפנות את הצדדים לסכסוך להליך המתאים ע"י זיהוי הרבדים הסמויים של הסכסוך (לדוג' זיהוי אלימות פיזית, אלימות כלכלית וכו' גם אם הצדדים שומרים זאת בסוד).

מטרת המחקר הינה הצבת הדיון בדבר הצורך בהתערבות וסגירת פרצות האי וודאות בענייני מידת התאמתו של נושא אלימות במשפחה בגישור, ובהכשרתם של מגשרים, עורכי דין, וכן במעורבות של בית המשפט בהליך הגישור.

<sup>1</sup> <http://www.yediot.co.il/articles/0,7340,L-4882421,00.html> ;  
<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/738/811.html>

## פרק ראשון: אלימות במשפחה

### א. מסגרת נורמטיבית:

אלימות במשפחה מהווה פגיעה חמורה בזכות האדם לכבוד במסגרת חייו המשפחתיים שמטרתם להוות מסגרת חיים ראשונית מסוככת ומגנה.<sup>2</sup> המסגרת המשפחתית מאופיינת כקבוצה של אנשים בעלי קשר רגשי ומחויבות הדדית. משפחה נורמאלית עוברת התפתחויות שונות ומשברים כגון: אלימות, בעיות כלכליות, מחלות, גירושין, התבגרות, זקנה וכדומה. המשפחות השונות מתמודדות עם המשברים לפי גודלה של הבעיה, רצינותה בעיני רוחם, ובהתאם למודעותם על הליכים ליישוב סכסוכים בין בני משפחה.

במסגרת **החוק למניעת אלימות במשפחה** (להלן: "**חוק המניעה**")<sup>3</sup> קיימת הגדרה רחבה לבן משפחה הכוללת בן זוג, לרבות ידוע בציבור, הורה או בן זוג של הורה, הורה של בן זוג או בן זוג של ההורה, סב או סבתא, אח ואחות, גיס או גיסה, דוד או דודה, אחיין או אחיינית, וכן מי שהיו בני משפחה בעבר, וכן אחראי על קטין וחסר ישע. הגדרה רחבה זו חיונית להענקת הגנה לבני זוג החיים יחד ללא קשר רשמי של נישואים, בפירוד, וכן הומוסקסואלים או לסביות.

חקיקה רלוונטית נוספת לעניין זה היא החקיקה הנוגעת למניעת הטרדה מאיימת. **מטרת החוק למניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001**<sup>4</sup> הוא להגן מפני פגיעה בשלוות החיים, פרטיות, חירות, וגוף. כלומר, הטרדה מאיימת היא הטרדתו של אדם בכל דרך שהיא או נקיטת איומים כלפיו. הזכאים לבקש צווי מניעה בגין שני החוקים לעיל הינם: בן משפחה, היועץ המשפטי לממשלה, תובע משטרה, עובד סוציאלי. צווי ההגנה שניתן לבקש מכוחו אינם מוגבלים לתחום היחסים שבתוך המשפחה, ברם, על פי דברי ההסבר להצעת החוק נאמר כי מרבית קורבנות הטרדה מאיימת הן נשים על רקע מערכת יחסים זוגית.<sup>5</sup>

שופט בהליך שיפוטי (להלן: "**הליך אדברסרי**") הפועל במסגרת החקיקה בעל תפקיד פסיבי, העובדות והנורמות המשפטיות חלים על הסכסוך באמצעות בא כוחו של כל צד, והשופט הוא מי שמכריע בין הגרסאות הנוגדות המובאות בפניו.<sup>6</sup> מחד גיסא, הליך אדברסרי אינו מעניק פתרון ראוי ויעיל לכל סכסוך ובמקרים מסוימים עדיף להפנות את הצדדים להליכים שיתופיים ליישוב סכסוכים לצורך הגעה לפתרון הראוי, כגון: גישור ובוררות. מאידך גיסא, גם הגישור אינו מעניק פתרון ראוי לכל סכסוך, ומכאן נשאלת השאלה האם בסכסוכים במשפחה על רקע של אלימות, מוצדק שבתי המשפט יפנו את הצדדים המסוכסכים לגישור או בוררות, השונים בבסיסם ומהותם לגישה האדברסרית?

<sup>2</sup> חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, התשנ"ב-1992; תמ"ש (ת"א) 2251/05 **פלונית נ' אלמוני**, בעמ' 3 (פורסם בנבו, 10.07.2007).

<sup>3</sup> חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991.

<sup>4</sup> חוק למניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001.

<sup>5</sup> מתוך דברי ההסבר להצעת חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"א-2001.

<sup>6</sup> ק' פרלמן "פרספקטיבה מגדרית ותרומתה לבחינת סגנונות ניהול של הליכי שפיטה" **המשפט** טז 542-543 התשע"א.